

**RIJASET ISLAMSKJE ZAJEDNICE U BOSNI I HERCEGOVINI
VJERSKOPROSVJETNA SLUŽBA
SARAJEVO**

**ISLAMSKA VJERONAUKA
NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA
V RAZRED
OSMOGODIŠNJE I DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE
(2 sata sedmično)**

(Ovaj Nastavni plan i program Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini usvojio je i propisao za upotrebu: zaključkom broj 2387/2006 od 19.06.2006. /od I-III razreda/, zaključkom broj 1247/07 od 26.03.2007. /za IV razred/, zaključkom broj 0143-01/08 od 13.05.2008. /za V razred/ i zaključkom broj 184/09 od 21.01.2009. /za VI razred)

Rukovodilac: Mr. Muharem Omerdić

Sarajevo, 2009.

NASTAVNI PLAN I PROGRAM ISLAMSKE VJERONAUKA ZA V RAZRED OSMOGODIŠNJE I DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE

(2 sata)

Uvod

Program islamske vjeronauke za peti razred devetogodišnje osnovne škole predstavlja konstrukciju jedne etape primjerene uzrastu djece u tom razredu, a koja je konceptualno dio još u prvom razredu započetog procesa kreiranja okvirnog kurikuluma za osnovnu školu u kojem se postupno, primjereno uzrasnoj potrebi, razvija odgojno-obrazovna vjeronaučna intencija.

Četvrti, peti i šesti razred, zajedno, čine jednu programsku cjelinu, kojoj je bazična odgojna intencija što čvršće, stamenije i djelotvornije situirati mladu osobu u burni pubertetski period.

Odgojna ambicija vjeronauke u ovom razredu biva potcrtana i utemeljena na egzaktno izdvojenim pokazateljima razvojnih teškoća i stranputica ove (desetogodišnjaci) životne dobi. Naime, istraživački rezultati ukazuju na sniženu dobnu granicu "eksperimentisanja" sa alkoholom, cigaretom, drogom. Generalna sklonost za ovakvo "eksperimentisanje" obitava u prostoru socijalizacijskog kapaciteta mlade osobe. Ključna hipoteza u pristupu problemu odnosi se na postojanje odgojno uvjetovanog socijalizacijskog deficita. Istraživanja su, upravo, pokazala da sklonost drogi egzistira u formi latentnog poriva, bez svjesnih asocijacija s drogom i bez artikuliranja interesa za nju (slično je i s cigaretom, alkoholom). Droga dobiva psihološku vrijednost baš u fazi 'eksperimentisanja', kad se instrumentalno povezuje s unutrašnjim potrebama.

Ključ pristupa problemu je u postojanju odgojne kreacije koja će dovesti do toga da mladi čovjek razvije zahtjevnije, konstruktivne obrasce svog i funkcioniranja u cjelini.

U petom razredu se dio ove odgojne ambicije nastoji ostvariti uvrštavanjem programa razvijanja temeljnih životnih vještina, koje će podržati mladog čovjeka u umijeću građenja odnosa, podnošenju i rješavanju interpersonalnih konfilata i izlaženju na kraj na konstruktivan način sa svojim osjećanjima.

Nedostatak ovih životnih vještina je u osnovi pojave i emocionalnih i ponašajnih teškoća kod djece i mladih.

PROGRAMSKA STRUKTURA PREDMETNIH SADRŽAJA

1. SJETIMO SE NA POČETKU

- Allah nam je dao određene dužnosti
- Ja to želim, ja to mogu

Didaktičke naznake:

- Ova cjelina ima za cilj da podsjeti učenike na njihove obaveze i radne navike na početku školske godine. Nastavnik kroz priču *Allah nam je dao određene dužnosti* (priča je uzeta iz „Majko pričaj mi o Allahu“, S. YILDIRIM, Bookline, 2005.) treba da potakne učenike da savjesno i odgovorno pristupe radu u novoj školskoj godini.

- Na početku će kroz razgovor i različite tehnike uvođenja u rad najaviti nastavnu jedinicu. Nakon metodičkog interpretiranja priče, pitanjima ih usmjeriti da zakluče šta je Omer želio, da li se to ostvarilo i zašto nije.

- Potaknuti učenike da oni kažu šta žele u novoj godini, kako bi to mogli ostvariti i zašto baš tako.

- Rukovodeći se ajetom: »Čovjekovo je samo ono što sam uradi, i trud će se njegov sigurno iskazati!« (En-Nedžm, 39-40.), usmjeriti djecu da urade individualne planove rada u novoj školskoj godini. U tom cilju, nastavnik će na početku dati instrukcije i iskazati svoja očekivanja šta treba da sadrži individualni plan i staviti će se na raspolaganje u cijelom procesu u ulozi koordinatora, a insistirat će i na njihovom međusobnom konsultiranju. (Elementi plana: period za koji se planira, aspekti planiranja - rad i zabava, razloženost prema nastavnim predmetima.)

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Nastavnik će evaluirati ne samo produkt (individualni plan za školsku godinu) nego i proces: kreativnost, trud i zalaganje, broj konsultiranih izvora, kolega učenika, partnerske i timske radove. Pratit će, zajedno sa učenicima, realizaciju plana i za tu svrhu uraditi listu za individualnu samoevaluaciju za učenike i zajedničku listu za evaluaciju realizacije plana.

- Doprinosi nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima.

- Pratit će i sljedeće elemente: aktivno učešće učenika, razvojno nastojanje učenika, želja za napredovanjem i novim saznanjima, prikazivanje neizvjesnog kao lagahan svakodnevni rad, dosljednost u provođenju plana, razvijanje osjećaja odgovornosti prema vlastitim obavezama.

- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija.

2. SOCIJALNE VJEŠTINE

- Žao mi je, pogriješio sam

- Treba reći hvala

- Pismo mom prijatelju

- Otkrij ko si i budi to što jesi

- Suosjećam sa drugima

- Spreman sam da saradujem

Didaktičke naznake:

- Ova tematska cjelina planirana je da se razbije na svoje dijelove, pojedine vještine, i da se realizira tokom cijele školske godine. Nastavnik ih kontinuirano prati i na kraju školske godine zajedno evaluira. U tu svrhu nastavnik vodi dnevnik bilješki za svakog učenika ponaosob, prati poteškoće i ostvarenje vještina. Za svaku vještinu treba izraditi program njenog doseganja i tačno utvrditi faze realizacije programa. Inicijalno mogu poslužiti nastavne jedinice planirane u okviru ove tematske cjeline.

- Socijalne vještine mogu se učiti samo u grupi, gdje su odnosi najvažniji dio cjelokupnog procesa (Kobolt, 1997).

- Na početku rada na nekoj vještini nastavnik kreira relaksiranu atmosferu, koristeći razgovor, igru s djecom, različite projektivne tehnike uvođenja u rad. Nakon toga najavljuje kompetenciju o kojoj će se tog dana govoriti, čini to ukratko, kombiniranjem svoje informacije i razgovora s učenicima, potom "pokazuje" djeci vještinu: prigodnim filmom,

videoinsertom, pričom, problemskom fotografijom, nizom fotografija, adekvatnom narodnom ili umjetničkom pričom... Nakon toga se učenicima metodički interpretira viđeni edukativni materijal. Učenici se potiču pitanjima: šta su oni osjetili, šta su osjećali akteri priče ili filma, kako su akteri postupili, je li se moglo drukčije postupiti, da li učenici mogu zamisliti situaciju iz svakodnevnice gdje je ova vještina primjenjiva i demonstrirati je u razredu. Potom se može primijeniti tehnika igranja uloga: nastavnik instruiira grupu učenika u simulaciji određene situacije u kojoj će socijalna vještina biti primijenjena. Učenici dobivaju domaću zadaću da zabilježe u svojoj svakodnevnici u kojoj je određena vještina profunkcionirala ili situaciju kad su u tome uspjeli, i da o tome zajedno razgovaraju na satu vjeronauke.

- Razviti svijest kod učenika o značaju uočavanja vlastitih grešaka i razbijanje svijesti o sebi kao nepogrešivoj osobi. Razviti misao da je ljudski griješiti, ali da grešku treba priznati i tražiti oprost od onog kome je nenesena nepravda, srcem i riječima.

- Na tragu kur'anskog ajeta u suri Ibrahim: „Lijepa riječ kao lijepo drvo, korijen mu je duboko u zemlji, a grane se u nebo uzdižu“, inicirati razvijanje svijesti da jedna lijepa riječ može razviti niz lijepih osjećanja, npr. ljubav, povjerenje, sreću, ohrabrenje, uljudnost i sl. Pokušati izraditi mapu Lijepa riječ.

- Nastavnik kreira situaciju sa izmišljenim pismom prijatelju u kome se iznosi problem. Učenike podstiče da uoče taj problem, da se izjasne da li opravdavaju ili ne postupke navedene u pismu i kako bi savjetovali o datom problemu. Radom u grupi učenici pišu o problemu i opisuju trenutnu situaciju, a svi članovi grupe kružnim tokom upisuju svoj prijedlog rješavanja problema. Sličnim aktivnim radom u grupi i paru uraditi i ostale nastavne jedinice, važno je da se iskazivanje emocija, empatija, saradnja pokažu kroz igrokaz na času.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Evaluacijski slojevi: učešće učenika, iskrenost, pounutrašnji efekti odgojnog rada na socijalnoj kompetenciji (naprimjer, želja za primjenom vještine, razvojno nastojanje mlade osobe...).

- Gradacijski kontinuum usvojenih vještina: *Izvinjavanje* (prepoznaje kad se treba izviniti, kaže oprost, svojim ponašanjem pokazuje kad mu je žao); *Zahvaljivanje* (prepoznaje da se treba zahvaliti, kaže hvala, svojim ponašanjem pokazuje zahvalnost); *Rješavanje problema* (prepoznaje i prihvata problem, vjeruje da je problem rješiv, spreman je da riješi problem sam ili s drugima, ne odustaje dok problem ne riješi, prepoznaje da je problem riješen); *Prepoznavanje i iskazivanje emocija* (prepoznaje vlastite osjećaje, izražava osjećaje ne ugrožavajući druge, govori o tome kako se osjeća, neverbalnim znakovima pokazuje kako se osjeća, spreman je podijeliti svoje osjećaje s drugima); *Empatija* (pokazuje da prepoznaje osjećaje drugih, pokazuje da razumije osjećaje drugih, uživlja se u osjećaje drugih i prikladno reagira, tolerantan je prema osjećajima drugih); *Saradnja* (poštuje dogovorena pravila, prisutan je dok aktivnost traje, aktivno sudjeluje u radu grupe, obavlja svoj dio zajedničkog zadatka, cijeni rad drugih).

3. BOŽIJI POSLANICI

- Allahov prijatelj

- Sačuvajmo čistoću duše i tijela

- Poslušnost Bogu i roditeljima

- Plemeniti sin plemenitog poslanika
- Gradnja Kabe

Didaktičke naznake:

- Vještim rukovođenjem nastavnika napraviti mapu prijateljstva, iskrenog, pravog i lažnog. Primjereno kazivanje o Ibrahimu, a.s., smjestiti u mapu prijateljstva. Potaknuti učenike da uoče na mapi prijateljstva svoj nivo prijateljstva prema Allahu i drugima.
- Primjenom različitih tehnika grupnog rada i rada u paru definirati čistoću duše i čistoću tijela. Primjerenim kazivanjem o Lutu, a.s., potaknuti učenike da prošire saznanje o čistoći duše i tijela. Mogu se primijeniti grozdovi, čitanje s pauzama, kolo uokolo i sl. Povezati prisutnost nemorala u vrijeme Luta, a.s., i u naše vrijeme, primjereno uzrastu.
- Nastavnik će pažljivo oblikovati ponašanje učenika po ponašanju uzora, kako bi stekli različite oblike socijalnog ponašanja, ličnih osobina i vrijednosti, kao što su poslušnost, poštivanje, predanost, plemenitost, požrtvovanost. Sve ovo učenici mogu stjecati po uzoru na sinove Ibrahimove, Ismaila i Ishaka, a.s.
- Kroz živote spomenutih poslanika upoznati ih sa gradnjom Kabe. Sa ovom nastavnom jedinicom se može povezati Isra i Miradž, povezanost ranijih poslanika i Muhameda, a.s., vrijednost i značaj Kabe.
- Tematska cjelina se ne mora realizirati u kontinuitetu, ali je važno da nastavnik aktivira što više različitih aktivnosti učenja, jezičke, tjelesne, slušne, emocionalne, vizuelne, voljne, spoznajne, interpersonalne, radi dugotrajnog cjeloživotnog učenja. Ove aktivnosti treba da osposobe ličnosti na toleranciju i međukulturalno komuniciranje.
- Nastavnik može učenicima predložiti da se kreativno izraze (literarno, likovno) na dijelove sadržaja u kojima smatraju da njihov talenat može doći do izražaja.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost znanja o Božijim poslanicima; osobnostima Kabe.
- Napredovanje u jezičkom (usmenom i pismenom) i likovnom izražavanju.
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka.
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima.
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija.
- Vrednovanje literarnih i likovnih radova na izabrane teme.

4. IZ ŽIVOTA POSLJEDNJEG BOŽIJEG POSLANIKA

- Najveći oslonac i podrška
- Poziv je upućen
- Ilahija: Dođi najdraži
- Kršćani su ohrabрили i podržali muslimane
- Istrajnost u ostvarenju cilja
- Bliže se dani radosti

Didaktičke naznake:

- Događajima iz života Muhameda, a.s., pristupiti s ciljem uzimanja pouka i njihovim povezivanjem sa životom u vremenu u kojem živimo. Kroz primjer hzr. Hatidže potaknuti ih da prepoznaju svoj oslonac i podršku, ali i da sami pokušaju to biti nekoj dragoj osobi.

- Javni poziv u vjeru treba da razvije svijest o tome da svaka ideja ima svoje vrijeme i da često treba biti strpljiv, istrajan i uporan u ostvarivanju svojih ideja, čak i onda kada nam se čini potpuno nemogućom.
- Ilahijom probuditi najljepša osjećanja prema Poslaniku, a.s., njegovoj misiji i životu.
- Prihvatanje muslimana i Abesiniji povezati sa suživotom, tolerancijom i međukulturalnim dijalogom.
- Kroz godinu tuge pomoći učenicima u skorašnjim gubicima, razvijati poglede na smrt kao dio samog života i njenu neizbježnost i optimističan pogled na budućnost. Razgovorom uočiti različite oblike ispoljavanja tuge i poštivanje osjećanja drugih.
- Rukovodeći se narodnom da poslije kiše dođe sunce, povezati događaj oko Miradža sa nagovještajem radosti i ostvarenja poslaničke misije. Razvijanje svijesti da čovjek bitno utječe na svoju sreću i da je ne treba tražiti spolja.
- Nastavnik može učenicima predložiti da se kreativno izraze (literarno, likovno) na dijelove sadržaja u kojima smatraju da njihov talenat može doći do izražaja.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Nivo uključenosti i aktivnosti u individualne i grupne zadatke.
- Usvojenost novog znanja o Poslaniku, a.s., i događajima iz njegovog života, Miradžu.
- Kvalitet melodijske interpretacije ilahije *Dođi najdraži*.
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija.
- Vrednovanje literarnih i likovnih radova na izabrane teme.

5. OBJAVE SU MILOST LJUDIMA

- Od ropstva do moći
- Počinje nova era
- Milost je upotpunjena
- Vjera nas uči da druge poštujemo

Didaktičke naznake:

- Kroz kazivanje o Tevrati i Zeburu, učenike upoznati sa historijom Izraelićana. Istaći univerzalne pouke svetih knjiga i vjeru u jednog Boga.
- Putem kazivanja o Indžilu i Isaa, a.s., upoznati učenike sa kršćanstvom i njegovim dodirnim tačkama sa islamom.
- Predstavljanje Kur'ana kao knjige koja je upotpunila vjeru i milost Božiju prema ljudima, knjigu koja govori o suživotu, toleranciji, ljubavi, raznolikostima i uvažavanju.
- U okviru nastavne jedinice Vjera nas uči da druge poštujemo predstaviti osnovne elemente o tri velike religijske zajednice u Bosni i Hercegovini.
- Imati na umu već date napomene o načinima rada sa djecom ovog uzrasta i razvijanje čiste duše koja će uočavati svijetle strane i voljeti ljude onakve kakvi su.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost znanja o Božijim objavama.
- Usvojenost znanja o osobenostima religijskih zajednica u Bosni i Hercegovini.
- Nivo uključenosti i aktivnosti u individualne i grupne zadatke.

6. MOJ VJERSKI ODGOJ

- Allah voli da se volimo
- Allah želi da se pomažemo
- Dječak i njegova majka
- Mekteb - izvor sreće
- Allahu trebamo uvijek zahvaljivati
- Biramo vrijednosti

Didaktičke naznake:

- Na osnovu priče *Allah nas voli i štiti* iz knjige „Majko pričaj mi o Allahu“, kreirati ciljano vođeni razgovor koji će za cilj imati afirmaciju ljubavi kao univerzalne vrijednosti i bitne pretpostavke povoljne emocionalne klime u životu uopće, u porodici, školi, mektebu i sl. Upućivanje učenika da uoče više aspekata ljubavi, prema Bogu, ljudima, roditeljima, bratu i sestri, prijateljima i sl.

- Razvijanje svijesti da je prirodno da se međusobno pomažemo kao što nas Allah pomaže svakodnevno bez prigovarivanja. Podsticaj učenicima da otkriju svoje jake strane i njima da pomažu porodicu, zajednicu i sl. Afirmacijom i samopotvrđivanjem učenika razvijati njihove socijalne odnose, kvalitet odgoja, demokratsku klimu i osjećanje da svako u nečemu uspijeva.

- Nastavnik razvija bolje razumijevanje i prihvatanje učenika sa izraženim životnim teškoćama kao što je nedostatak roditelja, bolest, siromaštvo i sl., zatim učenika koji se teže socijalno prilagođavaju i iznalazi načine da im se pruži adekvatna pomoć. Podstiče djecu na uspostavljanje boljeg razumijevanja sa roditeljima i da slobodno iskazuju svoja osjećanja. Nastavlja sa vježbanjem sposobnosti prepoznavanja osjećanja kod drugih i razumijevanja uzroka koji su ih uvjetovali.

- Za realizaciju ove nastavne jedinice može poslužiti priča *Ile i njegova majka* (iz knjige *Razumevanje mladih*, Stojanović, S. 2003). Kroz aktivnost iskazivanja kako se osjećamo nacrtati likove koji izražavaju osnovna osjećanja i podstaći učenike da pojasne značenje riječi ljubav, mržnja, strah, ponos, zabrinutost i sl. Priča se može čitati tehnikom s pauzama i zapisivanjem očekivanog i stvarnog dešavanja ili raditi u grupama sa specijaliziranim zadacima. Podstaći učenike da razmisle kako bi oni pomogli dječaku iz priče, da li oni poznaju nekog sa sličnom životnom pričom i sl. Priču raditi u blok-času.

- U spontanom razgovoru s učenicima ustanoviti gdje se stječe vjerski odgoj (uraditi spisak svih mišljenja učenika i posebno istaknuti: u porodici, sa drugovima, u školi i u mektebu. U okviru nastavne jedinice Mekteb - izvor sreće nastavnik će kroz razgovor ustanoviti u kojoj mjeri i broju učenici idu u mekteb, provjerit će da li su stavili u svoj ovogodišnji plan i posjetu mektebu. Nastavnik će afirmirati pohađanje mekteba metodom "za one koji žele i mogu više", konstatirati da će djeca o vjeri još više saznati u mektebu, a onaj ko više zna o Allahovoj vjeri Allahu je i bliži i draži. Nastavnik može inicirati i pismeno izražavanje na temu *Moj najljepši dan u mektebu*.

- Samo aktivnim učestvovanjem djece u ovom radu, mogu se podstaći na pravilno razmišljanje o Bogu, pokušati argumentirano potisnuti njihova različita praznovjerja, pojasniti im njihove nedoumice i sl. Obavezno dozvoliti djeci da iznesu svoja mišljenja i stavove bez osuđivanja i ismijavanja. Upoznati ih sa ajetima iz Kur'ana, Ajetu-l-Kursijjom, i pojasniti im njihovu vrijednost. Učenike potaknuti ali im ostaviti u slobodan izbor njihovo memoriranje.

- Čitanjem i analizom priče *Allahu trebamo uvijek zahvaljivati* potaknuti učenike da često izgovaraju riječi koje su nama lahke na jeziku, a teške kod Allaha, *subhanallah, el-hamdulillah* i *Allahu ekber*. Obraditi zikir poslije namaza. Ovim nastavnim jedinicama pokušati kod učenika potisnuti razne poštapalice koje često imaju i negativna značenja i zamijeniti ih navedenim riječima. Cilj ovog dijela je razvijanje svijesti o potrebi stalnog spominjanja i sjećanja na Allaha, dž.š.

- Nastavnik će bolje upoznati učenike kroz upoznavanje njihovog preferiranja određenih vrijednosti. Nastavnik će na jedan list navesti veći broj vrijednosti (oko 20). Zadatak učenika može biti da individualno odaberu pet vrijednosti, zatim od tih pet izaberu tri, a od te tri izaberu samo jednu. Nastavnik će aranžirati ugodnu atmosferu za individualno prezentiranje rezultata rada. Učenici će govoriti zašto su izabrali određene vrijednosti, zašto su se određenih odricali kad su morali, zašto su izabrali onu koja je ostala posljednja i kako su se osjećali kad su napuštali određene vrijednosti.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Nastojanje učenika da se aktivno uključe u planiranje, pripremanje i realiziranje nastave vjeronauke.

- Senzibiliziranost učenika za prepoznavanje situacija u kojima su pokazali vjerničko funkcioniranje i svijest o Allahovoj ljubavi prema stvorenjima, o Njegovoj svemoći, o Njemu kao Stvoritelju svega.

- Usvojenost salavata, Ajetu-l-Kursijje, tespiha (zikra poslije namaza).

- Senzibilitet za građuiranje vrijednosti.

- Razvijenost navike zahvaljivanja Allahu, dž.š.

- Nivo uključenosti u individualne, partnerske i grupne zadatke i aktivnosti.

7. NAMAZ I PLANIRANJE VREMENA

- Allah je stvorio dan i svjetlo

- Prvi mujezin

- U smiraj dana zahvaljujem Allahu

- Uljepšajmo se za namaz

- Kako ukrasiti namaz

- Najljepše sjećanje

- Sura Kafirun

- Kako da ostvarim planirano

Didaktičke naznake:

- Kroz razgovor i igru kreirati relaksiranu atmosferu. Nastavnik lagahno uvodi u nastavnu jedinicu ponavljajući sabah-namaz, koji povezuje za pričom. Povezati namaz sa ajetom «Allah je izvor svjetlosti nebesa i Zemlje!» (Nur, 35.) Nastavnik će kroz razgovor s učenicima pobrojati blagodati koje postaju vidljive svitanjem dana u našem okruženju. Informirat će učenike da dužina dana na različitim dijelovima na Zemlji nije ista. Na primjeru pojave dana nakon noći nastavnik će konstatirati da će doći vrijeme kada će biti poznato sve što skrivamo, kao što odlazak snijega otkrije svo što nije u vrijeme njegovog prisustva bilo vidljivo. Inicirati pismeno izražavanje na temu: Šta želim popraviti kod sebe "dok nije svanulo"?

- Kazivanjem o prvom mujezinu naglasiti važnost i vrijednost mujezina, istaći osobine prvog mujezina i povezati ih sa životom. Pokazati film o prvom mujezinu i primijeniti tehniku igranja uloge mujezina. Podstaknuti učenike da uoče zajedništvo, jačinu, slogu i jedinstvo džemata.
- Povezati naučeno o smjeni dana i noći i sabahu, te obraditi klanjanje akšam-namaza. Nastavnik će različitim tehnikama potaknuti učenike da uoče važnost i vrijednost ovog namaza. Cilj je, također, potaknuti razvijanje svijesti o važnosti namaza za vjernika.
- Ponovimo uvjete i sastavne dijelove namaza iz ugla uljepšavanja svog izgleda i ukrašavanja svog govora tijelom i riječima. Nastavnik analizira pozicije tijela u namazu i upoređuje ih sa pozicijama stvorenja koja se sličnom pozicijom zahvaljuju Gospodaru. Nastavnik potcrtava potrebu pravilnog i dosljednog izvođenja svih pokreta i pozicija tijela.
- Adekvatnim razgovorom nastavnik će istaći da je najljepše sjećanje na Allaha i Poslanika. Korištenjem različitih tehnika poučiče učenike kako da čine ovo sjećanje. Primjereno je da se uz ovu nastavnu jedinicu ponovi salavat i da ga memoriraju oni koji nisu u prošlom razredu. Učenike obavezno upoznati sa njegovom vrijednošću i prijevodom.
- Ova tematska cjelina se može realizirati tokom cijele godine i nije obavezna da bude u kontinuitetu.
- Učenjem sure Kafirun usmjeravati učenike da žive islam, ali da imaju tolerantan stav prema drugim vjerovanjima i uvjerenjima.
- Na početku školske godine u okviru prve tematske cjeline Ja to želim, ja to mogu učenici su pravili individualni plan za ovu školsku godinu. Ovo je prilika da se osvrnu na plan i provjere da li se i u kojoj mjeri on realizira. Zadatak će im ovoga puta biti da planiraju rokove za realizaciju ostatka plana. Učenici će raditi individualno, a zatim će raditi u parovima da jedni drugima pomognu, da razmijene iskustva. Izvještavanje je individualno sa zamijenjenim ulogama: učenici izvještavaju o procesu realizacije plana i rokovima u ime svoga školskog druga u paru.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Razvijenost svijesti o različitosti prirodnih procesa kao mudrosti u Allahovom stvaranju.
- Usvojenost sure Kafirun.
- Jezički ispravno i pravilno artikulirano izražavanje.
- Pravilnost i melodičnost u učenju ezana.
- Usvojenost načina i sadržaja u klanjanju akšam-namaza.
- Usvojenost salavata i njegovog prijevoda.
- Nivo uključenosti u individualne, partnerske i grupne zadatke i aktivnosti.
- Sposobnost planiranja i revnosnost u realizaciji planiranog.

8. U SUSRET RADOSTIMA RAMAZANA

- Ramazan - radost moje duše
- Druženje u ramazanu
- Ilahijom i kasidom o ramazanu
- Pišem o ramazanu

Didaktičke naznake:

- Svojim vještim rukovođenjem nastavnik će razviti najplemenitija osjećanja u mladoj osobi o ramazanu, koja osvježavaju i hrane dušu, potaknuti ih da pišu ta svoja osjećanja i

razgovaraju o njima. Uputiće je da uživa u ramazanskim druženjima sa siromašnim ljudima, Božijim riječima, učenim ljudima, porodicom i prijateljima. Aktiviraće je da maksimalno iskoristi blagodati i ljepote ramazana kako bi postala bolja, plemenitija i sretnija osoba.

- Nastavnik će učenicima dati zadatak da bilježe za njih najinteresantnije elemente sa ramazanskih druženja kojim su prisustvovali i da pripreme prezentacije. Time će ih indirektno uključiti u ramazanska druženja koja se organiziraju u porodici, komšiluku, džamiji...

- Nastavnik će iskoristiti činjenicu da učenici vole pjesme i pjevanje da se i u školi osjeti njihova radost kroz učenje ilahije i kaside u horu. Pored uvježbavanja melodijske interpretacije ilahije, nastavnik će ovaj nastavni sat iskoristiti za razgovor o sadržaju ilahije i učeničkim iskustvima koja su vezana za sadržaj ilahije. Nastavnik može inicirati da učenici nacrtaju svoj doživljaj ilahije ili sadržaje koji se u ilahiji spominju.

- Nastavnik će u okviru nastavne jedinice Pišem o ramazanu inicirati pismeno izražavanje. Učenici će pisati o ramazanu i napisati ono što žele da poruče ovim povodom. Ukoliko nastavnik vidi da nekim učenicima teže ide pisanje pisma, predložit će im da napišu pjesmu ili priču o ramazanu. Ovu nastavnu jedinicu bi bilo dobro planirati kao blok-sat, jer bi svi učenici napisano trebali i prezentirati i tako bolje i neposrednije iskazati svoja osjećanja.

- Nastavnik će odabrati i prikladan način da obilježi bajrame sa učenicima i roditeljima u školskom okruženju, a dozvolit će i da se prenese porodična atmosfera obilježavanja Bajrama.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Jezički ispravno i pravilno artikulirano izražavanje.
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima.
- Uključenost u planiranje i izvođenje bajramskih svečanosti.
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka.
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija.
- Vrednovanje literarnih i likovnih radova na zadane teme.

9. RAZLIČITOSTI U MOM KOMŠILUKU

- Katolički i pravoslavni blagdani
- Židovski blagdani

Didaktičke naznake:

- Primjenjujući različite methodske postupke (istraživanje, izlaganje, razgovor, proučavanje geografskih karata, čitanje i interpretacija tekstova, izradu plakata) obraditi osnovne katoličke, pravoslavne i židovske blagdane.

- U funkciji boljeg razumijevanja osobnosti kršćanstva i židovstva upriličiti gledanje izabranih dostupnih filmova uz kraće informativno komentarisanje.

- U okviru tematske cjeline o kršćanstvu i židovstvu cilj je: usvojiti stav poštovanja prema svim religijama; izgrađivati stav poštovanja duhovnih vrijednosti različitih kultura i civilizacija; razvijati sposobnosti uvažavanja tuđih stajališta i mišljenja; razviti sposobnost uočavanja elemenata/ponašanja koji ukazuju na osobe koje drukčije vjeruju; uočiti važnost poznavanja i poštivanja drugih kultura; razvijati poštovanje prema drugim narodima i religijskim zajednicama u bliskom okruženju.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost osnovnih informacija o kršćanskim i židovskim blagdanima.
- Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima.
- Učešće u realizaciji projektnih zadataka.
- Vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija.

LITERATURA:

1. Latić, Dž. (1999): *Svjetske religije*, Sarajevo, Bosančica print i Bosanski kulturni centar
2. Stanojlović, S. (2003): *Razumijevanje mladih - unapređivanje socijalnih i emocionalnih kompetencija*
3. Yildirim, S.: *Majko pričaj mi o Allahu*, Bookline, 2005.

* * *

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA**Nastavu vjeronauke mogu izvoditi profesori i nastavnici koji su završili:**

1. Fakultet islamskih nauka u Sarajevu (pedagoški ili teološki smjer)
2. Islamski pedagoški fakultet u Zenici ili Bihaću, odsjek za vjeronauku
3. Druge fakultete islamskih nauka priznate od Rijasetu Islamske zajednice u BiH, čije su diplome nostrificirane od strane Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu i položena pedagoška grupa predmeta na ovom fakultetu, uz prethodno završenu jednu od medresa
4. Islamsku pedagošku akademiju

Posebni uvjeti:

Pismena saglasnost nadležnog ureda muftije (shodno odredbi Člana 4. Zakona o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u BiH)